

"GERÇEK" KAVRAMI ÜZERİNE

M. Bülent Gürkan

(Osmanlıca: Vaki, Şen'i; Fransızca: Reel; Almanca: Real; İngilizce: Real; Türkçe: Gerçek)

Sözlükteki karşılığı: *Bilinçten bağımsız, somut ve nesnel olarak var olan.*

Etimolojisi:

Hint-Avrupa dillerinde *mal* ve *mülkiyet* anlamlarına gelen *re* kökünden türetilmiştir. Önce Sanskritçe'ye "zenginlik" anlamında *ram* sözcüğüyle geçen bu kök, sonra da Latince'ye *mal* ve *şey* anlamlarına gelen *res*, "isim halinde *rem*" sözcüğüyle geçmiştir.

Türkçemizde:

Kir/gir-ger kökünden, *kirçek-girçek/gerçek* olarak türetilmiş olup, "söz verme", "and içme", "bağlanma", "uyuşma", "birleşme" ve "ortaya çıkma" anlamlarını içerir.

Görüldüğü gibi etimolojik olarak, eş deyişle dildeki köklerinden hareketle türetilme biçimine bakarak bir kelimenin kavramlaştırılması onun anlam yükünü etkilemektedir. Dilden dile, kültürden kültüre yapılan çevirilerde "*karşılık*" olarak seçilen sözcükler, çoğu zaman türetildikleri köklere ve kullanımlarına bağlı olarak birbirleri ile örtüşmezler.

Bu nedenle o sözcüğü dizgesel işlevinde yeniden anlamlandırmak söz konusudur. Ayrıca bir sözcüğün günlük dildeki çağrışımları veya bulunduğu kültürün üst yapılarına bağlı olarak kavramlaştırılması özel bir disiplin için yeterli değildir.

Kavramlaştırılacak olan sözcük genel kanıyı ansıtmakla birlikte, o disipline özgü bir farklılaşma gösterecektir. Buna felsefi dilde "differansia specifica" eş deyişle "*özümlü ayırım*" denir. Böyle özümlü ayrımlara uğratılmış tanımlı ve belirli kavramlar topluluğu "Literatür" adını alır.

Felsefe disiplinleri "Batı dilleri" üstüne yapılanmış olduğu için, o kültürde "*reel*" sözcüğünün kavramsal anlamı, çevirilerde "*gerçek*" sözcüğü ile karşılandığında artık sözü edilen "gerçek" batı terminolojisindeki "reel" in yerine kullanılmış olur. Bu durumda onun çağrıştıracığı anlam, özümlü ayrıma uğratılmış bir anlam olarak kavramlaşır.

Bu nedenle "gerçek" sözcüğü de kök anlamı yanında ayrıca kavramlaştırılmış ve "somut", "belli", "var olan", "dokunulabilir", "apaçık", "doğru" ve "hakikat" sözcükleri ile anlamdaş kılınmıştır.

Bir bildirişim olayında bireyler arasında anlaşmayı olanaklı kılan, kullanılan sözcüklerin anlamlarıdır. Sözcükler, kendi aralarında anlam bağlarıyla birbirlerine bağlanarak kavramsal dili oluştururlar, böylece anlam dil içinde zenginleşir.

· *Kavramsal dil, insan anlığının nitelikli ve dizgesel anlam gerecidir.*

Kavramsal dil, üzerinde uzlaşmış kavramlar kullanıldığında "Literatür" biçimini alır.

· *Literatür, anlaşabilmenin ya da anlamı ortak kullanabilmenin zorunlu gerecidir.*

Sözcükler, Literatür olarak kavramlaşır, deyimleşir ve terimleşirler. Bu durum, onları günlük dilde kullanımlarından daha derin, daha geniş, ama bir o kadar da belirgin ve tanımlı kılar. Bu nedenle sözcükleri "*anlaşma*", "*iletişim*" ve "*bildirişim*" aracı olarak kullandığımızda ortaya birtakım sorunlar çıkar. Eğer toplumu oluşturan bireyler, ortak kavramlardan yoksun olarak onların yalnızca adlarını kullanıp konuşuyor ve yazıyorlarsa, o ortamda bir anlam birliğinin oluşması olanaksızlaşır.

Sözcüklerin, kullanıldıkları dizgesel disiplinlerin içinde, "*o disipline özgü*" anlam ile yüklenerek kavramlaştığından söz etmiştik. Bu demektir ki bir sözcük, değişik ve birbirinden ayrı disiplinlerin içinde aynı adla kullanılıyor olabilir, ancak bu durum onları eşanlamlı kılmaz. Örneğin, konumuz olan "*Gerçek*" sözcüğü, Dinde, Sanatta, Bilimde ve Felsefede ortak olarak kullanılmaktadır, ancak her birindeki anlam yükü farklıdır.

Bunun yanında genel olarak felsefede "*gerçek*" dendiğinde, bir anlam birliği varmış gibi görünüyorsa da, felsefe içi disiplinlerin *zeminine*, *yöntemine* ve *amacına* bağlı olarak yine önemli anlam farkları karşımıza çıkmaktadır.

Günlük dilde de çoğu kez "*gerçek*" sözcüğü "*hakikat*" ve "*doğru*" sözcükleriyle eşanlamlı kullanılır. Ancak, felsefi kavramlar söz konusu olduğunda, "*gerçek*" deyimiyile "*hakikat*" ve "*doğru*" deyimlerini birbirinden özenle ayırmak gerekir.

- *Gerçek: İnsan bilincinden bağımsız, somut ve nesnel olarak varolan her şey,*
- *Hakikat: Nesnel gerçekliğin bilinçteki, kendine uygun kavramsal yansıması,*
- *Doğru: Bu kavramın, hem gerçeğe hem de düşünme yasalarına uygun oluşudur.*

Kavramlar, "varoluş"ları bakımından bilince yani özneye, "doğru oluş"ları bakımından ise nesnelere bağlıdır. Bu nedenle gerçeğin bilinçte, kendi özgün yapısına uygun olarak kavrama dönüşmesi ayrıca doğrulanmayı gereksinir.

Doğruluk ise üç ilke ile denetlenir:

· İlk olarak her kavram kendi olgusuna "*karşılık*" düşmelidir. Buna "*karşılıklılık ilkesi*" denir.

· İkinci olarak "*doğru*" dendiğinde, "*mantıksal uygunluk ilkesi*" anlaşılır. Mantıksal doğru, düşünsel işlemlerin, mantık kurallarına dönüşmüş nesnel gerçekliğin belirli ilişkilerine uygunluğu demektir. Eş deyişle, olgunun kavramlaştırılması sürecinde, mantıksal ilke ve uslamaların yöntemine uygun biçimde kullanılmış olmasıdır.

· Üçüncü ilke "*yararlılık ilkesi*" olup, bir düşünce "edimsel olarak iş gördüğü oranda" doğru olarak kabul edilmektedir. Bir başka deyişle, bir düşünce ya da eylemin doğruluğu; bir olguya karşılık düşmesi, mantıksal çıkarımlardan geçmiş olması, yararlı iş görmesi ve pratikle denetlenmiş olması demektir.

Bütün kavramlar gibi "gerçek" kavramının da düşünce tarihinde evrim geçirmiş bir kavram olarak ele alınması gerekir.

Felsefede "gerçek" kavramı, genellikle görünüşün, aldatıcı olanın, bilinmeyen ve yanılısamanın karşıtı olarak anlamlandırılmıştır.

Felsefe tarihinde "gerçek" kavramı çeşitli disiplinler içinde kullanıldığı gibi, kendisi de, gerçekçilik (realizm) adı altında dizgeleştirilmiş ve felsefe disiplini haline getirilmiştir.

Felsefi anlamda iki tür gerçekçilikten söz edilebilir: Bunlardan biri "*nesnelere yapısına*", diğeri ise "*nesnelere*" ilişkindir.

Birincisinde anlıktan ya da bilinçten bağımsız bir *özün* varlığı, ikincisinde ise anlıktan ya da bilinçten bağımsız *somut, tikel ve deney nesnelere* varlığı kabul edilmiştir.

Birinci gruba;

- Bir şeyin "*öz*" ünden o şeyin pay aldığı "*idea*"nın anlaşıldığı *Platoncu gerçekçilik*,
- Bir şeyin "*ne*" olduğunun anlaşıldığı *Aristocu gerçekçilik*,
- Bir şeyin "*saltık, özgün ya da kendi cinsine özgü yapısının anlaşıldığı*" *Ortaçağ ya da Tümmeller gerçekçiliği* ve
- Bilimsel gözlemlerden elde edilen "*yasalar*" ya da "*kuramsal modeller*" girer.

İkinci gruba;

- Dünyanın dışsallığını bir veri kabul eden "*sağduyu gerçekçiliği*",
- Nesnenin dışsal da olsa anlığın önünde duran ve algılanmayı bekleyen tek birim olduğunu kabul eden "*yeni gerçekçilik*" ve
- Anlığın, nesnenin kendisi yerine yansısını kavramaya yöneldiği "*eleştirel gerçekçilik*" girer.

Sanatta gerçekçilik, bir "estetik" kavram olarak 19. yy. ortalarında Fransa'da ortaya çıktı. Amaç, doğanın ve yaşamın ayrıntılarına inmek, sorunları saptamak ve onları en yalın biçimde sanat yapıtları ile vurgulamaktı.

Gerçekçiliği savunan Fransız sanatçılar, sanatı klasik ve romantik akademizmin yapaylığından kurtarmak, konularını toplumsal sınıflar ve temalar arasından seçmek gereğinde birleşmişlerdi. Ayrıldıkları nokta ise sanatçının benimseyeceği bakış açısıydı.

Kimileri gerçekçi sanat için yoksul halk ve işçi sınıfı ile yakın ilişkiler kurulmasını öngörürken, gerçekçiliğin Honore'de Balzac, Gustave Flaubert ve Emile Zola gibi edebiyat alanındaki temsilcileri, günlük yaşamın önyargısız, bilimsel bir tutumla incelenmesini ve bir bilim adamının "*klinik*" bulguları kadar *nesnel bir bakış açısıyla* ortaya konmasını öne sürdüler.

Çağdaş deneysel bilimlerde, özellikle Fizik biliminde, herhangi bir şeyin saltık gerçekliğinden söz edilmez. Ancak bu, gerçekliğin yadsınması değil, onun *bağıntılı olması* anlamını taşır. "*Gerçek bağıntılıdır*"; bu önerme Einstein'ın ilişkinlik kuramında tanıtlanmış ve fiziğin diline yerleşmiş bulunmaktadır.

Einstein sonrası Fizik biliminde artık hiçbir kavramın tek başına bir olguyu açıklayamadığı anlaşılmıştır. Birçok kavram birbiriyle ilişkisinde ve birbirlerini tamamlayarak bir olguyu açıklayabilmektedir. Bu açıdan hiçbir kavram tek başına bir gerçeği yansıtamaz; ama bir kavram yumağı, hatta giderek bir kuram, gerçekliği yansıtabilir. Bu demektir ki "*gerçek*" saltık ve soyut değil, bağıntılı ve somuttur.

Felsefe niteliğindeki düşünce akımlarının ortaya çıktığı Antik Yunan'da doğa düşünürleri bir yandan evrendeki devinimi ve değişmeyi görüyor, diğer yandan da değişmeden kalan, sürekli olan bir şeyin olması gerektiğini düşünüyorlardı.

Gerçek, doğanın temelinde bulunan *arkhe*'dir dediler. Böylece evren, "gerçekler evreni" ve "görünümler evreni" olarak ikiye ayrıldı.

Pythagoras "Gerçeğin iki yüzü vardır; biri "*asıl gerçek*", diğeri "*gölge gerçek*"tir" diyerek "*görünümler*" lere gölge biçiminde de olsa gerçeklik verdi.

Herakleitos akış kuramını oluşturdu, gerçeğin sürekli değişme ve devim olarak "*oluş*" olduğunu ve ancak *Logos* (oluş yasası) ile kavranabileceğini söyledi.

Eleacılar "oluş"u yadsıdılar ve tek gerçeğin "*varlık*" olduğunu ileri sürdüler. Örneğin *Parmenides*'e göre, değişen, yiten ve kalıcı olmayan şeyler gerçek olamazdı. Değişme bir gölgedir, sanıdır; gerçek ise sürekli ve değişmez olandır, o da varoluşu olmayan "varlık"tır.

Sofistler için üzerinde söz edilecek herhangi bir *gerçeklik yoktu*. *Gorgias* "Gerçek yoktur, varsa da bilinemez, bilirse de anlatılamaz" derken, *Protogoras* "İnsan her şeyin ölçüsüdür, ne kadar insan varsa o kadar da gerçek vardır" demektedir.

Plato bir şeyin "öz"ünden o şeyin pay aldığı, "*İdea*"nın gerçek olduğunu ileri sürmesine karşın, *Aristo* bir şeyin "*ne*" olduğunun anlaşılmasına (mantıksal uygunluğunun bulunmasına) gerçeklik verdi.

Bu serikleme bize Antik Yunan düşünce gelişiminde nesnel doğa anlayışının soyut kavramsallığa dönüşüm sürecini göstermektedir.

Görüldüğü gibi düşüncede, sanatta, bilimde gerçeğin ele alınışı ve anlatımı temelde bir epistemolojik sorunu yansıtmaktadır.

Epistemoloji ya da bilgi kuramı bilginin "ne olduğu" ve "nasıl oluştuğu"nu çözümlenmeye çalışır. Eş deyişle, bilgi kuramına bağlı olarak anlam taşıyan diğer bütün kavramlar gibi gerçek kavramı da aynı yolla anlam taşımaktadır.

Eğer Antik Yunan Eleacılığı'nda olduğu gibi, duyularımızla algıladığımız her şey bir yanılsamadır, bir görüntüden başka bir şey değildir denirse; buna bağlı olarak duyularımızdan gelen algılar da gerçek değildir ve gerçek bu yolla bilinemez sonucuna varılır.

Eğer Plato gibi, bilgilerimiz duyusal değil, kavramsal, bu nedenle de ussaldır denirse; bu durumda "Bir nesne üstünde, o nesneyi dile getirmek için kullandığımız *kavramdan başka bir şey bilemeyiz*, bilemediğimiz bir şey ise gerçek olamaz" sonucuna varılır.

Plato ve onun izleyicilerine göre, idealist bilgi kuramına bağlı olarak, bildiğimiz ve bu nedenle de var olan yalnızca kavramlar ya da geneller, tümeler ve evrensellerdir. Bu demektir ki; dış dünya vardır ama gerçek değildir, gerçeğe birtakım ussal sınıflamalar ve soyutlamalar ile varılabilir, o halde *gerçek ussal olandır, tümeldir ve evrenseldir*.

Genel olarak Düşünceci felsefe akımı olarak bilinen ve Elea okulu, Plato, Berkeley ve Hegel'i de içine alan bu akım, gerçeği "*başkaca hiçbir varlığa borçlu olmaksızın bağımsız bir varlığa sahip olan*" olarak tanımlamıştır.

Ortaçağ teolojik dünya görüşü, tek ve asıl gerçeğin *Tanrı* olduğu, dünyanın ise gerçek olmayan olarak bir gölge olduğu savını egemen kıldı. Dogmalar, tanrısal düşüncenin mantıksal sonuçlarıydı.

Düşünmenin görevi, yeni bir bilgiye ulaşmak ya da söylenmemiş bir gerçeği yakalamak değil, dogmaların doğruluğunu saptayarak inancı güçlendirmektir. Bir başka deyişle inanç, akılla doğrulanmalıydı.

Görüldüğü gibi, tek ve kesin bir gerçekliğin varlığından söz etmek, ancak bir inanç konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın, inanç örgütü olan dinlerin söylem ve yapılarına bağlı olarak "gerçek" tanımı yine de farklılıklar gösterir.

Dinlerde ortak olan, gerçeğin bir "*bilgi*" konusu değil, "*inanç*" konusu olduğudur. *Dinler* sonsal gerçeği genel olarak "Tanrı" kavramında temellendirirler. Ancak sanıldığı kadar aksine bu ortak yön onları birleştirmeyi, ayırır. Bu ayırımı ise Tanrı kavramına yüklenen anlam belirler.

Sonuçta birer monist olan semitik kökenli üç büyük din Musevilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta bile durum böyledir.

Örneğin, Musevilikte El, Elohim, Adonai gibi belirlenmiş Tanrısal aşamalardan geçilerek sonsal gerçeklik olan "Y.H.W.H" ye, bir başka deyişle anlamı betimlenemez, belirlenemez ve bilinemez olarak düşünülen *saltık yokluğa* varılır. Bu bir "*Aşkın 'Transandans' Tanrı*" anlayışıdır.

Hıristiyanlıkta, Abba "Baba" olarak kişileştirilen Tanrı, Oğul "İsa"da içkinleştirilir. Burada da bir "*İçkin 'İmmanent' Tanrı*" anlayışı görülmektedir.

Müslümanlıkta ise, varlığı (zâtı) ile bilinemez "aşkın", varoluşu (sıfatları) ile bilinebilir "içkin" bir Tanrı kavramı vardır. Bu aşamada önceki iki görüş birleştirilmek istenmiştir. (Tevhit)

Uzakdoğu dinlerinde de Tanrı kavramları bu tanımlara benzerlik göstermektedir. Brahman "aşkın", Atman "içkin" vb. Ancak uzakdoğuda yaygın bir din olan Budizm Tanrısız bir din olma

niteliğinde görülmekteyse de "Nirvana" (Hiçlik, Yokluk) sonsal gerçeklik olarak bir *Tanrı niteliği* kazanmaktadır.

Ayrıca bu dinlerin mistik ve gnostik yapılarına bağlı olarak Tanrı kavramı ve varılması amaçlanan sonsal gerçeklik de önemli ölçüde değişiklikler gösterir.

Mistik anlayışa göre gerçek, hiçbir zaman salt gözlem ve düşünce ile bilinemez. Gerçeğe mistik deneyimle varılır.

Mistik deneyim; gerçekliğin akıl-dışı ve doğrudan doğruya yaşanması demektir. Bu deneyimde duyu, algı ve düşünce dünyası aşılır, bilinen nesne yaklaşımı ortadan kalkar. Kişisel benlik, farklılaşmamış bütünselliğe katılarak Gerçeklikte Gerçek olur. Bu yolla gerçeğe ulaşanlar evrendeki tüm nesne, olgu ve olayların bütünselliğini ve karşılıklı etkileşimlerini kavramış olurlar. Dünyadaki her görünüm, "tek ve bütün" olan bu gerçeğin parçasal dışavurumudur.

Yeniçağ ya da *Rönesans*, Skolastik düşünce biçimine karşı, ussal ve bilimsel düşüncenin öne çıkarıldığı dönemdir. Artık gerçeğin ölçütü "*düşünce*" ve "*us*" olmuştur.

Descartes "Kuşkulandığım hiçbir şey gerçek değildir. Ancak, kuşkulaniyor olmamdan kuşkulanamam, bunun için kuşku düşüncemin kaynağıdır" demekle, ilk gerçek düşüncenin "*kuşku edimi*" olduğu sonucuna varmıştır. Düzenli düşünme edimi için ise yöntem gerekli olduğundan, kuşkunun yöntemli kılınması gerekiyordu. İşte *Descartes* bunun "analiz yöntemi" olduğunu düşünce dünyasına kazandırdı.

Bu anlayışa göre, bir şeyi ayrıştırılabilir en son haline taşımak, onu açık-seçik kılacak ve kuşkuyu ortadan kaldırarak bizi gerçeğe ulaştıracaktır. Kuşkudan eleştiriye geçiş, açıklık ve seçiklik kavramları ile olur. Açıklık duyulara açık olmak, seçiklik bilince seçik olmaktır.

Kuşku üstüne kuşkulanmak bilinçlenmektir. *Bilinçlenmiş kuşku ise eleştiridir* ve giderek yargıları oluşturur.

Kant, kuramsal ve edimsel usun eleştirisinde, gerçeğin yalnızca *fenomenler* (görüngü) düzeyinde bilinebileceği sonucuna varmış ve ancak böyle bir bilginin güvenilir olduğunu ileri sürmüştür. "Bundan ötesi metafiziktir, bilinemez olarak kalır ve inancın konusu olur" diyerek gerçeğin sınırlarını çizmiş, bunun insan usunun da sınırları olduğunu göstermiştir.

Hegel eleştirinin eleştirisini yapar. Eleştiriye aşmak için senteze gitmek gerekmektedir. *Hegel*, açık-seçik kılınmış, bilinç kategorileri ile eleştirilmiş ve deneyle doğrulanmış bilgileri yeterli bulmaz.

Bir nesneyi bilmek, onun *oluş süreçlerini*, bir kavramı bilmek, onun *kültür süreçlerini* bilmektir. Akıl ile doğa, ya da bilenle bilinen özdeşler, çünkü her ikisi de "akıl"dır ve aynı eytişimsel yasalarla devinirler. Bu nedenle aklın dış dünyayı kavraması aslında kendini kavraması, kendini bilmesidir. Nesnelere, kendi oluş düzenleri içinde "kavram"dırlar ve eytişimsel yöntem ile kavranırlar. O halde *gerçek ussal olan, ussal olan da gerçektir*.

Descartes ve Newton'dan beri bilinen çözümlene (analiz) yönteminde bütünü parçalara ayırarak açıklamalarda bulunmak bilimin temel hareket noktasıydı; bütünü elde etmek için parçaların yeniden birleştirilmesi (sentez) yeterli oluyordu.

Gerçeğin bilinmesi için uygulanan bu "kartezyen" yöntem, "kuantum kuramı" ile *paradigma* değişikliğine uğradı. Kuantum teorisi göstermiştir ki, bütünü parçalara ayırarak açıklama durumunda parçaların asıl nitelikleri kaybolmaktadır. Buna karşın her parça, bütünün hareketli yapısı içinde tanımlanabilir ve anlaşılabilir.

Kartezyen yöntemde gerçeğin bilinmesi, "neden-etki" ilişkisinin saptanması ile ortaya çıkan belirleme (determinasyon) ile olanaklıdır. Ancak parçacık fiziğinde ortaya çıkan durumu olanaksız kılmaktadır. Çünkü sağduyuya ve alışılmışı ters bir biçimde, kuantum dünyasında belirli nedenler belirli sonuçları oluşturmazlar.

Eş deyişle çağdaş fizikte, *belirlilik* (determinizm) değil, *belirsizlik* (indeterminizm) egemendir. Böylece daha küçük parçalara bölerek sonuca ya da yalın gerçekliğe ulaşma anlamındaki çözümlene (analiz) *yöntemi* bu alanda gerçeğe ölçüt olamamaktadır.

Modern bilim günümüzde, artık standart norm ve değerlerin egemen olmadığı bir bilimdir. En güçlü doğa yasalarının bile kesin ve değişmez olamayacağı görüşü benimsenirken, (aynı koşullar altında daima aynı olayların oluşacağı) "gerekçilik" ilkesi de yerini "belirsizlik ilkesi" ve "olasılık" yasalarına bırakmaktadır.

Bütün bunlardan yalnızca *bilginin saltık ve kesin olmadığı değil, aynı zamanda gerçeğin de saltık ve kesin olmadığı* sonucu çıkmaktadır.

"Gerçek" kavramı, ruhbilimde tamlamalı terimler olarak sıkça kullanılmaktadır: gerçeğe uyum (reality adaptation), gerçeklik benliği (reality ego), gerçeklik ilkesi (reality principle), gerçeklik sınaması (reality testing), gerçek öz (reel self) vb.

Ruhbilimsel alanda gerçekliği kavramak açısından bir fikir vermesi için Freud'un ileri sürdüğü *gerçeklik ilkesi* tanımına bakmak yeterlidir kanısındayım: "Çevrenin isteklerinin bilincinde olma ve davranışlarını gerçeklerin gereğine göre yöneltme becerisi".

Hukukta gerçeğin ortaya çıkarılması, bir olayın sanıklarının doğru saptanması, o olayla ilgili delil, tanık ve kanıtların doğruluğu ve yargının yasallığının korunmasıyla ilgilidir. Felsefenin dönemini tamamladığı ve aşılması gerektiği savıyla ortaya çıkan "Eytişimsel Özdekçilik"e göre soyut gerçek yoktur, gerçek daima bilinçten bağımsız, somut ve nesnelidir.

Bu anlamda "gerçek" deyimini, özdek ve nesne deyimleriyle de ilişkilidir. Bu öğretiye göre, "özdek bize duyumlarla verilen nesnel gerçekliktir" ve "*gerçek*" deyinince; bilincimiz dışında, nesnel olarak ortaya çıkmış bulunan nesne, nitelik, koşul, durum ve bu gibi olgu ve olayları anlarız.

Bunun yanında duyularımız, algılarımız, tasarımlarımız ve kuramlarımız, nesnel gerçekliğe uygun oldukları oranda "*hakikat*" (verity) olurlar.

Bilindiği gibi masonluk, *sonsal ve saltık* bir gerçeği kabul etmez ve gerçeğin sürekli olarak aranması gerektiği savını benimser.

Bu sav felsefi dille söylenecek olursa: Bilimsel bilginin yolu, en soyuttan en somuta ilerleyen kavramsal düşüncenin yoludur ki, *somut gerçekliği düşünsel olarak kavramlar aracılığıyla üretmenin ve yeniden üretmenin sürecidir.*

Gerçeğin araştırılması, yaşam gereksinimlerinin karşılanması, değişen yaşam koşulları içinde insanın kendini ve çevresini düzenlemesi, toplumun ve bağlı olarak bireylerin kendilerini geliştirebilmesi için zorunlu bir uğraştır. Bu uğraşın dışında kalan birey ve toplumlar, yaşamlarını iyileştiremedikleri gibi, gelişmekte olan toplumlar karşısında giderek varlıklarını bile sürdüremez olurlar.

Bu nedenle gerçeğin araştırılması bir sahip olma sorunundan öte, bir var olma sorunu biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca kurulan uygarlıkların, gerçeğin araştırılması çabalarının ürünleri olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır sanırım.

Birer insan yetisi olan duygu, düşünme, eylem yetilerinin her biri, gerçeğin araştırılması sürecinde yetkinleşip ürünler vererek uygarlığın oluşmasını sağlamıştır.

Gerçeğin *duygusal* yansıması "Sanat"ı, *düşünsel* yansıması "Felsefe"yi oluşturduğu gibi *eylemsel* (duygu, düşünce ve etkinliğin amaçlı birlikteliği) ürünleri de "Bilim", "Teknoloji" ve "Ekonomi Politik"i oluşturmaktadır.

İnsanlık tarihi bir anlamda, gerçeği özgür usuyla araştıran ve yaşamın gerçekler üzerine kurulmasını isteyenlerle buna direnenler arasında geçen çatışmanın tarihidir.

Yaşamın gerçekler üstüne değil de, birtakım ham hayaller, boş inan ve dogmalar üstüne örgütlenmesini isteyen insan sayısı günümüzde de az değildir. Kimisi bunu, bilgisizliğinden, kimisi cehalet ve bağınazlığından, kimisi de çıkarları yüzünden istemektedir.

Gerçeklerin üzerinin örtülmesinin ya da saptırılmasının neden olduğu bilinç boşluğu, geniş insan topluluklarının uyanmasını engellediği gibi sömürülmelerine de neden olur. Bunun yanında gerçeğin sürekli araştırılmasının insanlığın gelişmesine yapacağı katkı da engellenmiş olur.

Ayrıca gerçeğin araştırılmasında içtenlikli olan, ancak yöntem yanlışlığından dolayı yanılsamaya uğrayanların neden olduğu kargaşa da küçümsenmeyecek boyuttadır. Bilindiği gibi, felsefe *doğruyu*, etik *iyiyi*, estetik *güzeli* ve *uyumu* aradığı gibi, bilim de *gerçeği* arar. Kuşkusuz bilim yapmak bilimsel çevrelerin işidir, ancak diğer insanlara düşen ise *bilimsel tutumu* benimseme görevidir.

Çağımızda gerçeğin araştırılması yönteminin bir bilimsel tutum gerektirdiği ve gerçeğin ölçütünün *bilimsel düşünce* ve *bilimsel yöntem* olduğu apaçık ortaya çıkmıştır. *Bilimsel düşünce* gözlem, araştırma, inceleme ve deney verilerini eleştirel bir yaklaşımla değerlendiren, nedenleri saptanmış açıklamaları güvenilir bulan, mantıksal uygunluğu ile

tanıtlanmış, pratikle doğrulanarak kanıtlanmış bilgileri kullanmaya yönelik bir düşünce biçimidir.

Bilimsel tutum önyargı, kör inan ve bağnazlıktan arınmayı, kuşkulanma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı, bilimsel yöntemleri benimseyip onlarla çalışmayı ve elde edilen sonuçları ırk, din, dil, cinsiyet, mevki, ulus ayırımı yapmaksızın tüm insanlığın hizmetine sunmayı öngörür.

Bilimsel tutumu edinmek dogmalardan, eş deyişle yalnızca inanılan ama kanıtlanamayan görüşlerden, masonik deyişle karanlıktan kurtulmak, bilgi ile aydınlanmak, biriktiren ve aktaran kişilikten araştıran, eleştiren ve katkıda bulunan kişiliğe dönüşmektir.

Bu bağlamda gerçeğin araştırılması, "ne"ye gerçek "ne"ye gerçekdışı diyebileceğimizin belirlenmesi ve süreçlerinin aydınlatılmasını kapsar. Böyle bir araştırma, öznel ve nesnel süreçleri, eş deyişle duyu, duygu, düşünce, davranış ve eylem yanında nesne, olay ve olguları ele alır.

Ayrıca tarih bilinci, çevre koşulları, toplumsal ve ekinsel yapı analizleri ve yöntembilim üzerine çalışmayı da gerekli kılar.

Böylesine çok etkenli bir uğraş, hiç kuşkusuz tek ve kesin bir sonuca bağlanamaz, ancak bu araştırma ve çalışmaların tüm insanlık bilgisine ilişkin olarak, süreç içinde ele alınıp seçenekli bir biçimde ortaya konması gerçeğin aydınlatılmasına katkıda bulunur.

Son çözümlemede "*Gerçek*" kavramı: Nesne, olay ve olguların içsel, zorunlu bağlantılarını, birinden diğerine geçişi, devinimin çelişme, değişme, gelişme yasalarını ve değişimlerin "*süreç*" olarak kavranmasını içeren bir bilgilenme sürecinden sonra; *Üretimle ortaya çıkan somut ve nesnel ürün* olarak tanımlanabilir.

Gerçek, iki düzeyde nesnel ve somuttur:

Birincisi doğa düzeyinde "*verili gerçek*" olarak;
İkincisi toplum düzeyinde "*üretilmiş gerçek*" olarak.

· *Verili gerçek* insan etkinliğinden bağımsız bir varoluştur, somutluğu duyuşal düzeydedir; ilişkileri, süreçleri ve işlevleri ortaya konmamıştır.

· *Üretilmiş gerçek* ise ilişkileri, süreçleri, işlevleri belirlenmiş ve somut kılınmış bir gerçektir. Bu bağlamda gerçeği aşamalı biçimde dizgeleştirmek olanaklıdır.

· Duyusal aşama, bir nesnenin gerçekliğine duyu verileri aracılığıyla tanık olmaktır. Bu durumda nesne bizim için "duyuşal somut" olur.

· Düşünsel aşama, nesneden gelen duyu verilerini anlaksal kategoriler ve matematiksel işlemlerden geçirerek onun gerçekliğine düşünsel biçimde tanık olmaktır.

- Bu sürece deney ve gözlem verilerinin katılımı ile nesnenin gerçekliğine doğrulamanın ya da yanlışlamanın tanıklığı getirilir.
- Söz konusu nesnenin varoluş yasalarının bilinmesiyle onu yeniden üreterek gerçekliğine üretim yolu ile tanıklık ederiz.
- Üretilen nesneyi dönüştürerek ondan başka başka nesnelere üretir ve onun dönüştürülebilir gerçekliğine tanık oluruz.

Nesnel gerçeklik, bu ve benzer bilimsel yöntemlerle kavranır, doğrulanır, kanıtlanır ve anlamlı kılınmış olur.

Özgür bir aydın, son aşamada, bilimsel tutumu benimseyerek, tüm dünyada özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin gerçekleşeceği laik, hümanist ve bilimsel tutumlu bir dünya insanlığının kurulması için çalışır.

Her aydının gayreti, sarsılmaz bir kararlılıkla böyle bir evrensel ülkü mabedine katılmak ve katkıda bulunmaktır.

Bir aydın bilir ki "*gerçek*" yalnızca olmuş bitmiş bir olgu değildir; *Gerçek; olan, olmakta olan ve oluşturulacak olan bir süreçtir*. Bu nedenle, var olan gerçeklerden kalkarak, gerçekleştirilmesi gerekenlere ulaşmanın araştırılması; us, bilimsel bilgi ve bilgeliğin ışığında, dayanışmanın gücüyle, güzel bir yaşamın kurulması sorumluluk ve görevi herkesten önce aydınların işidir.